

ԱԶԳԱՅԻՆ ԻՐՈՆԻԿ

— Le Temps լրագիրը ապրիլ 13ի թիւին մէջ կը գրէ «Le salon de la Société nationale des beaux-arts» վերնագրի ներքեւ, խօսելով նկարչութեան երկրորդ սրահին վրայ:

«Ձեզ չեմ հարցնիր թէ կը ճանչնաք Չաքարեաւը եւ որ մեռեալ Բնութիւնները, իր գոյութեան սկզբէն ի վեր գեղարուեստից ազգային ընկերութիւնը կ'ապաշխարանէ իր իւրաքանչիւր սրահին մէջ կէս-երկուստանեակ մը նկարներ, ուր արհեստագէտը, խղճահարկութեամբ մը՝ որ միշտ կ'աճի, ճարտարութեամբ մը՝ որ միշտ կը մեծնայ, գոյնի զգացողութեամբ մը՝ որ հեղեղանէ կը նրբանայ, կը վերանորոգէ յատակի մը վրայ՝ այնքան մութ որքան յստակ էր Շարտիշներունը — այն նիւթերը՝ որոնց վրայ այնատեսք մեր զարմանալի Շարտիշը լուգովիկոս փնի ժամանակ, Աղիին երաժշտութեան գործիքներ, անդին ձմերուկի շրտտ շերտեր, անդին՝ կողովի մը մէջ՝ սալուներ, խաղողիներ՝ պինկի մը մէջ, գաւաթ մը շուր: Եւ այս ամէնը ներկայացուած համառօտ, հանճարեղ լոյսերով բաժնուած մութ երանգներու մէջ իբրեւ ցոյի կաթիլներ՝ սուգի վերարկուի մը վրայ:»

Անտարակոյս այս նոր Շարտիշը վայրագ է. իրեն կը պակսի այն՝ ինչ որ երբեք չպակսեցաւ միւսին, միւսիս, բայց իր գործը վարպետի ձեռքէ ելած է:

Եթէ ժամանակը զայն աւելի չմթնցնէ՝ նա պիտի մնայ և ապագայի սերունդները իրեն պիտի համակրին: Զուրկ չէ հրապոյրներէ, յամենայն դէպս, ժամանակակիցներուն համար, և արժանի է այն ուշադրութեան՝ զոր կ'ընծայեն իրեն:»

— Փարիզի շայկ. Միտիւնը 2321 Քրանքի ծախքով կազմակերպած է երեկոյց մը, ուր շնորհիւ կոմիտոս վարդապետի ղեկավարութեան՝ հայկական երաժշտութիւնը հանդիսականաց հիգաման առարկայ եղած է:

Բանախօսած են Պ. Արշակ Զօպանեան և կոմիտոս Վ. Դանակի վրայ հայկական պարեր նուագած է Օր. Շուշիկ Բաբայան, հայ մեղեդիներ երգած են Օր. Մարգարիտ Բաբայան և իր աշակերտ Պ. Մուրուսեան, ինչպէս նաեւ Շահ-Մարտեան և ինքն կոմիտոս Վ. («Իմ չինարի եարը», «Կալունկը», «ՏՏը-Ողորմեն», Մուշի «Շուրբը», Երեւանի պարերգներ, Եւայն):

Միքիլիար Միզիբիլայ հայ երաժշտութեան մասին խօսելով կ'ըսէ. «Մենք ոչ մէկը կրնար մտքէն անցնել գեղեցկութիւններն այդ արուեստին որ իսկապէս ոչ եւրոպական է, ոչ արեւելեան, այլ ունի նկարագիր մը՝ աշխարհի մէջ մէկ հատիկ՝ շնորհալի քաղցրութեան, խորաքափանց յուզման, և ազնիւ գորովի: Եղանակներ՝ փափուկ և սակայն որոշ թաւալուններով, ճկուն ու կենդանի կշռութիւններ, երաժշտութեան մը որ ամառանապէս սրտէ կը բզկի և կը հոսի ինչպէս շուր մը գով, թափանցելի ու պայծառ: Արեւ կայ այդ եր-

գերուն մէջ, բայց ոչ լափող արեւը Արաբիոյ և Պարսկաստանի անապատներուն, լոյս մը ոսկեզօծ, համակ երկնային, որուն ջերմութիւնը փայլափայլեք մըն է սարերու սպիտակութեամբ, անտուներու կանաչութեանը և կարկաշտ առուակներու ցոլերուն: Թեքեւ չեն սխալիր անոնք որ Դրախտը կը գտնեղեն Հայաստանի մէջ՝ Արարատ լեռան ստորոտը, որովհետեւ այդ երկիրը... քնտրեալ աշխարհ մըն է արգալեւ, ուր բեղնատու է նայ գիւղերու կեանքը» և այլն:

«Կիտ Միզիբիլայ», Քուրիի Միզիբիլայ նոյնպիսի գովածոտներ ընծայած են հայ գեղարուեստին («Անշխտ», թիւ 1-2):

Կոմիտոս Վ. յունուար 13ին հայ երաժշտութեան մասին դասախօսութիւն մ'արտասանած է՝ նաեւ իկի տը լա Սորպոլին սրահին մէջ, ու Պ. Զօպանեան փոքր ու գեղեցիկ ճառ մը ի պաւտի փոլ Առանի տրուած հացկերութի մ'իրիկունը (1900) դեպս:» 11:

— Պ. Դանակի Սոնգունեանի — որ Հունգարիոյ Առնիկայի շինարարներ եղաւ 21 տարեկան, և խորին նացին հուշգրանքներ թարգմանեց և քառահատոր գիրք՝ մ'երկապիտեց Հայապաղաքին վրայ — բաւրեղաշաղկաւ Սոնգունեանի մահէն յետոյ, հայ լրագրութիւնը կը կորսնցնէ իր արդիւնատու անդամներէ մին, Պ. Զամբարձով Ալեանճեանը «Փունջ»ի խմբագիր որուն մահուան համար խորին ցաւակցութիւններ իր որդւոյն, և Պ. Ճիվէլէկը «Արտանշաղկ»ի խմբագիր:

Բիւզակցիոյն ու դաշարման հրամանագիր ստացած էր, ամիս մը յետոյ սկսաւ վերստին լոյս տեսնել:

— Պ. Սարգիս Խըջեան վաթնամեծ է Ռոսթով. (խետր. 12) 100,00) լուրի կտակած է Սուրբ-Խաչի գիւղատնտեսական դպրոցին:

— Տիգրիս Թաղար — փայա Զակորեան, քոյր տղթոր Խորասանճեանի, Ազգային Հիւանդանոցին նուիրած է 12,000 ոսկի: Այդ գումարով տուններ պիտի գնուին Բերայի Ուզդի Զամբուկ վրայ, անոնց եկամուտը պիտի ստանայ տիկինը որ Բարդի կը բնակի մինչեւ իր մահը, յետոյ ամբողջովին Ազգ. Հիւանդանոցին պիտի սեպհաւանուի:

— «Լէն. Սուլթանը իր հայրախնամ բարձր հոգածութեամբը, որով ամէն ազգէ իր հաւատարիմ հպատակներուն երջանկութեան և անդորութեան համար ամէն շնորհ կ'առատաձեռնէ, բարեհաճեցաւ հրամայել որ անձնական տուրքը (Վիրկիու շաքի) և ընտանի անասուն տուրքը (հազմաթիւ էջիլէ րուստով) շնչուին: Կայս. այդ հրամանը հաղորդուեցաւ Բ. Դրոսն: Ն, Կ. Վէհափառութեան այդ բարեհաճ իրաւունք, որ կայս. հպատակաբարեկամ մէկ նոր ու փայլուն ապացոյցը կը կազմէ, խորին երախտագիտութեամբ ընդունուած է ամէն կողմ և շնորբարեմալութիւններ կ'ըլլան կայս. արեւշատութեան համար:» (Լոյս):